

LOHKVA LASTEAIJA ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK	3
2. ERIPÄRA	3
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED	4
4. ÕPIKÄSITLUS	5
5. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED	6
6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	7
7. LAPSE ARENGU HINDAMINE	12
8. LAPSE TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	19
9. ERIVAJADUSEGA LAPSE TOETAMISE KORRALDUS	20
10. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA	22
11. ÜLDOSKUSED	24
12. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA EELDATAVAD OSKUSED	33
MINA JA KESKKOND	33
KEEL JA KÕNE	39
EESTI KEELT TEISE KEELENA KÕNELEV LAPS	40
MATEMAATIKA	46
KUNST	51
MUUSIKA	57
LIIKUMINE	60
DIGIPÄDEVUS	64
13. ÕPPEKAVA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED, ARENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	68

LISAD:

Lapse arengu hindamise kokkuvõtlik tabel läbi õppeaasta

1. LASTEASUTUSE LIIK

1. Lohkva Lasteaed (edaspidi lasteaed) on koolieast noorematele lastele alushariduse omandamist ja hoidu võimaldav lasteasutus.
2. Omandivorm: Luunja valla hallatav asutus.
3. Lasteaia töökeel on eesti keel.
4. Lasteaias on vanuselised lastehoiu- (kuni kolmeaastased lapsed) ja lasteaiarühmad (kolme- kuni seitsmeaastased lapsed) olenevalt lasteaia kohataotlejate järjekorras olevate laste vanusest.
5. Õppe- ja kasvatustöö läbiviimise aluseks lasteaias ja hoiurühmas on käesolev õppekava, mis on koostatud lähtuvalt Alushariduse riiklikust õppekavast (edaspidi RÕK).

2. ERIPÄRA

Lohkva Lasteaia eripäraks on keskkonnaharidus, digitehnoloogia, terviseedendus ja üldõpetus. Nende suundade elluviimist toetavad mitmekesised võimalused: ühelt poolt Tartu linna lähedus, mis pakub laias valikus koostöö- ja õppimisvõimalusi, ning teiselt poolt piirkonna mitmekesine looduskeskkond ja arvukad kergliiklusteed. Need loovad suurepärase tingimused liikumiseks, õuesõppeks ja vahetuks kogemusõppeks.

Meie põhimõtted:

1. õppekorraldus lähtub üldõpetuse põhimõtetest, mille tuumaks on laps ja tema kogemused;
2. õppeprotsess on loov ja paindlik, mille aluseks on projekt- ja aktiivõppe (sh õuesõppe) meetodika;
3. õppimine läbi mängu;
4. laste MATIK (tähistab viiel valdkonnal tuginevat praktilise kallakuga õpet ehk matemaatika, teaduse, tehnoloogia, inseneeria ning kunstide edukat ühendamist) ja 21. sajandi oskuste omandamise toetamine;
5. tervislike eluviiside ja hoiakute tähtsustamine;
6. lasteaed toetab koos koduga lapse väärtushoiakute kujunemist;
7. kodu ja lasteaia koostöö toetamine;
8. kogukonna ja looduskeskkonna väärtustamine, säästva eluviisi kujundamine;
9. eelkoolialise lapse digipädevuse oskuste aluseks on võetud Haridus- ja Noorteameti poolt väljatöötatud [õppija digipädevusmudel](#). Digivahendeid kasutatakse õppe- ja kasvatustegevustes laste arengu toetamiseks.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

1. Lohkva Lasteaia peamine ülesanne on kaitsta ja edendada lapse õigust täisväärtuslikule ning turvalisele lapseõlvele. Võrdsel määral toetatakse lapse vaimset, füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.
2. Lasteaed kujundab koostöös koduga väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks. Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ning ühiskondlike väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, terviseteadlikkus, keskkonna jätkusuutlikkus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

Eesmärgid

1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga.
2. Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua kuni kolmeaastase lapse puhul eeldused hakkamasaamiseks lasteaias ning kolme- kuni seitsmeaastase lapse puhul eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus.

Põhimõtted

1. Õppe- ja kasvatustegevuse organiseerimisel:
 - 1) selgitatakse välja lapse arengutase, millest lähtutakse tegevuste eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel;
 - 2) tagatakse igale lapsele eduelamus;
 - 3) toetatakse lapse loovust, huvi ja omaalgatust;
 - 4) luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostöine õhkkond;
 - 5) väärtustatakse demokraatlike suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes;
 - 6) loimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, võimaldades vabamängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ning loovust toetavaid meetodeid nii individuaalsetes tegevustes kui ka grupis;
 - 7) väärtustatakse eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga;

- 8) toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutus olukordades;
 - 9) kasutatakse digitehnoloogiat võimalusi õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks;
 - 10) Lastehoiurühmas toimub õppe- ja kasvatustegevus samadel põhimõtetel kui lasteaiarühmas.
2. Kõik töötajad panustavad lapse arengu toetamiseks ja tema potentsiaali parimaks avaldumiseks.

4. ÕPIKÄSITLUS

Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias toimub uurimusliku projektõppe metoodikat kasutades, kus õppimist käsitletakse väljundipõhiselt, rõhutades muutusi lapse käitumises, teadmistes, hoiakutes ja oskustes, väärtustades õppeprotsessi.

1. Projektõpe on õppemeetod, mis ühendab aktiivõppe ja koostöise õppimise põhimõtteid, võimaldades lastel süstemaatiliselt uurida, mõelda, esitada küsimusi ja planeerida.
2. Projektõpe soodustab õppijate omavahelist koostööd, kriitilist mõtlemist, loovust ja probleemilahendusoskusi, pakkudes neile võimalust arendada ka praktilisi oskusi ning rakendada teoreetilisi teadmisi.
3. Projektõpe toetab üldõpetuslikku lähenemist, mis keskendub terviklike ja eluvaldkondadega seotud teemade käsitlemisele. Õppetegevus ei piirdu üksikute teemade vaheliste seoste loomisega, vaid ühendab erinevad teadmised ja oskused ühtseks tervikuks.
4. Projektõpe võimaldab lapsel seostada oma õppeprotsessi reaalse eluga. See lähenemine soodustab mõistmist ja teadmiste rakendamist praktilises kontekstis, samal ajal arendades süstemaatilist ja loovat mõtlemist.
5. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja. Last kaasatakse tegevuste kavandamisel, väärtustatakse lapse omaalgatust, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Lapsega tegelevate täiskasvanute roll on lapse arengut suunata ning kujundada lapse arengut toetav keskkond.
6. Kaasaegses õpikäsitluses on seatud eesmärgiks õppijakeskne ja tulevikku vaatav õpe, mille keskmes on nii õppimist kui ka õpetamist toetav nutikas õppevara ja -metoodika, mille rakendamise üheks eelduseks on omakorda õppijate digipädevuse arendamine.

5. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED

1. Õpi- ja kasvukeskkond on last ümbritseva vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna kooslus, milles laps areneb ja õpib.
2. Õpi- ja kasvukeskkond toetab lapse positiivse enesehinnangu kujunemist ja lapse arenemist iseseisvaks, algatusvõimeliseks ja aktiivseks õppijaks. Õpi- ja kasvukeskkond kannab alushariduse alusväärtusi.
3. Õpi- ja kasvukeskkonna loob õpetaja koostöös laste, abiõpetaja ja teiste töötajatega, kaasates vajadusel vanemaid.
4. Õpi- ja kasvukeskkonna kujunemisel lähtutakse laste vajadustest, õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ning sisust.
5. Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamise põhimõtted:
 - 1) lähtutakse lapse heaolust, ühistele väärtustele tuginevatest kokkulepetest ning lasteaia tavadest;
 - 2) luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ja vägivallavaba õhkkond ning võimaldatakse kogeda positiivseid tundeid;
 - 3) suunatakse lapsi üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema;
 - 4) väärtustatakse ja tunnustatakse ideede ning arvamuste paljusust;
 - 5) tagatakse aega mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks;
 - 6) kujundatakse heatahtlik ja avatud suhtumine erinevustesse ning kõikidele lastele tagatakse võrdsed võimalused;
 - 7) kohandatakse tegevusi, õpet ja õppematerjale paindlikult, võimaldatakse valikute tegemist ning luuakse võimalused aktiivseks osaluseks;
 - 8) tehakse koostööd vanematega.
6. Füüsilise keskkonna kujundamisel:
 - 1) tagatakse turvalisus;
 - 2) tehakse õppeprotsess nähtavaks;
 - 3) tagatakse õppe- ja mänguvahendite kättesaadavus ja mitmekesisus;
 - 4) kujundatakse liigendatud rühmaruum, mis võimaldab tegutseda alarühmades ja pakub võimalusi omaette olemiseks;
 - 5) luuakse võimalused mängimiseks ja aktiivseks liikumiseks;
 - 6) luuakse võimalused digitaalse õppevara ja digitehnoloogia kasutamiseks.
7. Õppe- ja kasvatustegevused toimuvad lasteaias, väljaspool lasteaia ruume ning digitaalses õpikeskkonnas.

8. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtete rakendamine on kirjeldatud iga rühma ning muusika- ja liikumisõpetaja tegevuskavas.

6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Õppeperiood

1. Planeeritud õppetegevusi viiakse läbi 1. septembrist kuni 31. maini, september on planeeritud laste kohanemiseks rühmas ja laste arengutaseme hindamiseks.
2. Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel (õue)tegevusel.

Lasteaia päevakava

1. Direktor kinnitab õppeaasta alguses lasteaia päevakava, lähtudes alusharidust reguleerivatest seadusaktidest ning lasteaia töökorralduse eripärast.
2. Päevakava koostamisel järgitakse, et lastel oleks piisavalt aega ja võimalusi nii aktiivseteks kui vaikseteks tegevusteks.
3. Päevakava kohaselt võimaldatakse pooleteise kuni kolmeaastastele vähemalt üks kord päevas uneaega ning vanematele lastele on tagatud päevas vähemalt üks tund puhkeaega valikuvõimalusega une ja muu vaikse tegevuse vahel.
4. Lapsed viibivad õues iga päev sõltuvalt ilmastikutingimustest 1-2 korda päevas.

Õppetegevuste kavandamine

1. Õppe- ja kasvatustegevused toimuvad läbi igapäevatoimingute, laste mängu, kavandatud ja vabategevuste. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja õppesisu valikul lähtutakse lapsest, alushariduse alusväärtustest, last ümbritsevast keskkonnast ning põhimõttest lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
2. Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse huvist ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika.
3. Õppe- ja kasvatustegevuse tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe ja kasvatustegevuse eesmärgi, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning õpetajate või teiste töötajate kaasamist. Õpitavaga tutvutakse võimalusel selle loomulikus keskkonnas.
4. Kogu õppeaasta vältel jälgitakse, et lastel jääks piisavalt aega koolieelse ea põhitegevuseks – mänguks.

5. Õppetegevuste planeerimisel lähtutakse **uurimuslikust projektõppe meetodist**. Uurimuslikus projektõppes õpib laps tegutsedes, avastades ja iseseisvalt kogemusi omandades. Täiskasvanud on keskkonna loojad, lapse aktiveerijad, suunajad ja märkajad. Uurimusliku projektõppe protsessis õpib laps hindama oma tegevusi, millest kujuneb välja analüüsimiseks vajalik kogemus.
6. Projektide planeerimisel lähtutakse eelkõige laste konkreetsetest huvidest ja ideedest. Projekti tegevuse käigus loovad õpetajad õpikeskkonna, kus lõimitakse õppekava valdkondi ning lapsed saavad oma arengule vastavaid oskuseid omandada.
7. Rühmaõpetajad ning liikumis- ja muusikaõpetajad koostavad õppetöö planeerimiseks tegevuskavad.

Pedagoogiline dokumenteerimine

1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, rakendamine, hindamine ja arendamine on paindlik ning põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel (edaspidi *dokumenteeringine*). Dokumenteerimise protsessi käigus tehtud tähelepanekud, kogutud dokumendid ja nende analüüsimine aitavad mõtestada õppe- ja kasvatustegevuse protsessi ning kujundada õpi- ja kasvukeskkonda.
2. Dokumenteerimise käigus tehakse nähtavaks õppe- ja kasvatustegevuse seos õppekavaga, eesmärgid, tegevused, teemakäsitus ning kokkuvõtte eesmärkide saavutamisest.
3. Lohkva Lasteaias toimub kogu õppe- ja kasvatustegevuse protsessi dokumenteerimine ELIISi infosüsteemis, mille täitmine on kohustuslik ja korrektne.
4. Rühmameeskonnad, muusika- ja liikumisõpetajad ja tugispetsialistid koostavad ELIISis õppeaasta tegevuskavad, tööplaanid (muusika- ja liikumisõpetaja), projektiplaanid ning õppeaasta kokkuvõtted. Lisaks dokumenteeritakse ELIISi sündmuste kalendris kõik rühmade ja maja ühisüritused.

Rühmade tegevuskavade ja aasta kokkuvõtete koostamine

1. Tegevuskavas esitatakse rühma:
 - 1) iseloomustus, mis sisaldab ülevaadet rühma koosseisust ja eelmise õppeaasta oskuste kokkuvõtet;
 - 2) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, mis lähtuvad laste arengulisest tasemest ja eelmise õppeaasta õppetegevuse kokkuvõttest, lasteaia prioriteetidest ning uurimusliku projektõppe põhimõttest;

- 3) õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted ja korraldus, kus kirjeldatakse tegevuse põhimõtted iga seatud õppeaasta eesmärgi kohta, õppeaasta fookus projektõppes ning kirjeldatakse rühma päevakava, töökorraldust ja kokkuleppeid eesmärkide ja põhimõtete täitmiseks;
 - 4) õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted, kus kirjeldatakse rühma sotsiaalse ja vaimse keskkonna (väärtuskasvatus, kokkulepped laste ja täiskasvanutega jm) ning füüsilise ja digitaalse keskkonna kujundamise põhimõtteid;
 - 5) lapse arengu toetamine, kus kirjeldatakse koostööd tugispetsialistidega, arengumapi koostamise ja täiendamise korraldust, individuaalset tuge vajavate laste (sealhulgas muukeelsete laste) rolli projektiprotsessis, lapse arengu dokumenteerimist terve õppeaasta jooksul, lastevanemate kaasamist;
 - 6) koostöö huvigruppidega, kus kirjeldatakse õppeaasta eesmärkidest lähtuvalt planeeritavad projektide koostöötegevused muusika- ja liikumisõpetajatega, lastevanematega ning erinevate partnerasutustega.
2. Tegevuskavad on ELIISis lastevanematele avalikustatud. Tegevuskava tutvustatakse vanematele lastevanemate koosolekul.

Rühmade õppe- ja kasvatustegevuste planeerimise korraldus

1. Septembrikuus toimub laste oskuste taseme jälgimine ning laste huvide kaardistamine. Õpetajad teostavad erinevaid tegevusi, mille raames kogutakse rohkelt informatsiooni laste huvide ja tähelepanu äratanud teemade vastu. Saadud info sisestatakse ELIISi päeviku kirjeldustesse. Septembri lõpuks selgitatakse välja projektide teemaatikad, mille kaudu hakatakse uurimuslikku projektõpet rakendada ja õppekava eesmärke täitma.
2. Projektide rakendamine algab oktoobrist. Projektide teemad valitakse septembris selgunud laste huvide kaardistamise põhjal ning õpetajad lõimivad teemaatikasse lasteaia õppekava üldoskused ning erinevate valdkondade õpisisu ja eesmärgid.
3. Projektid koostatakse ELIISis projektiplaani malli, projekti periood kujuneb välja laste huvist ja teemaarendusest.
4. Projektide lõpus teostatakse ELIISis projekti analüüs, kus hinnatakse laste oskuste saavutamist ja projekti tegevuste tulemuslikkust.
5. Enne uue projekti alustamist on eelmine projekt lõpetatud refleksiooniga.
6. Kahe projekti vahel on vajadusel 1 nädal projektitegevuse vaba aeg, kus toimub uue teema valimine ja õpikeskkonna ettevalmistamine ja ümberkujundamine uueks projektiks.
7. Projektitegevuse protsessi ja tulemusi kirjeldatakse ELIISis päevikus päevakirjelduses.

8. Projektid on ELIISis vanematele avalikustatud.

Muusika- ja liikumisõpetuse tegevuskavad

1. Liikumisõpetaja ja muusikaõpetaja koostavad ELIISis oma valdkonna tegevuskava, kus esitatakse:
 - 1) õppeaasta õppe- ja kasvatustöö eesmärgid;
 - 2) õppetegevuste põhimõtted ja korraldus, kus kirjeldatakse, kuidas rakendatakse lasteaia eripärasid ja kaasaegset õpikäsitust, kirjeldatakse tegevuste korraldust ning sealhulgas lapse arengu hindamise korraldust;
 - 3) koostöö rühmameeskondadega ja teiste kolleegidega, kus kirjeldatakse planeeritavaid koostöötegevusi rühmade projektides, üritusi või ettevõtmisi.
2. Muusika- ja liikumisõpetuse korraldus:
 - 1) tegevuskava põhjal koostavad liikumis- ja muusikaõpetajad kuuplaanid, milles arvestatakse rühmades käsitletavat temaatikat, laste arengulist taset ja individuaalsust;
 - 2) muusika- ja liikumisõpetuse tegevuskava ja kuuplaanid on ELIISi keskkonnas valdkonna päevikutes;
 - 3) lähtuvalt ilmastikust toimuvad liikumisõpetuse tegevused õues;
 - 4) lasteaia muusika- ja liikumistegevuste ajaline tegevusplaan koostatakse iga õppeaasta alguses koostöös õppejuhiga.

Õppekäikude korraldus

1. Õpitavaga tutvumiseks võimalikult loomulikus keskkonnas korraldatakse õppekäike ja matku järgides järgmisi põhimõtteid:
 - 1) õppekäigud on eesmärgistatud;
 - 2) õppekäigul osalejate nimekirjaks on ELIISis rühmapäevikus kohal olevate laste nimekiri ja mis on kättesaadav ELIISi keskkonnas;
 - 3) õppekäik on sisestatud rühma vanematele ja kogu lasteaia personalile nähtavalt ELIISi kalendrisse;
 - 4) õppekäigul saadavad lapsi reeglina 2 – 3 rühma/lasteaia töötajat. Olenevalt õppekäigu sihtpunktist ja turvariskidest kaasatakse lastega tegelema rohkem täiskasvanuid;
 - 5) kõik õppekäigul osalejad kannavad helkurvesti ja täidavad muid looduses või tänaval kehtivaid käitumise reegleid;
 - 6) õppekäigu organiseerija ja osalevad pedagoogid vastutavad ohutusnõuete täitmise ning laste

elu ja tervise eest;

- 7) õppekäigul kaasas viibivad lapsevanemad vastutavad ise oma lapse eest;
- 8) kaugemateks õppekäikudeks tellib transpordi juhtkonnaliige.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine

1. Õppeaasta lõpus koostavad rühmameeskonnad, muusika- ja liikumisõpetaja ning tugispetsialistid ELIISis oma tegevuskavade analüüsi, milles kajastub tehtud töö tulemuslikkus.
2. Õppeaasta kokkuvõttes analüüsitakse õppeaasta eesmärkide realiseerumist, dokumenteerimist, projektide tulemuslikkust ning ettevõtlikkuse rakendumist, õpi- ja kasvukeskkonna kujundamist, laste arengulist taset ning laste hindamise ja toetamise tulemuslikkust, muukeelse lapse toetamist, arenguestluste tulemust ja koostööd huvigruppidega.
3. Rühmade, muusika- ja liikumisõpetuse ning tugispetsialistide tegevuse analüüside põhjal koostatakse lasteaia õppeaasta tegevuse analüüs.

Tegevuskavade ja päevikute kinnitamine ning arhiveerimine

1. Tegevuskavad ja tööplaanid koostatakse ELIISis etteantud kuupäevaks ning esitatakse õppejuhile ja direktorile kinnitamiseks.
2. Õppeaasta lõpus arhiveerib ELIIS kogu dokumentatsiooni. Arhiveeritud päevikud ja planeerimisdokumendid on kättesaadavad pärast arhiveerimist.

Tugispetsialistide töökorraldus

1. Tugimeeskonna moodustavad eripedagoog, logopeed ja tugiteenuste koordinaator (edaspidi TUKO).
2. Eripedagoogilise teenuse raames arendatakse lapse psüühiliste protsesside arengut (tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine). Täiendavalt pööratakse tähelepanu lapse õpioskuste arengule ning õpimotivatsioonile. Tegevuste kaudu toetatakse ka lapse kõnet ja käitumist. Lisaks teeb eripedagoog koostööd logopeediga, lapse õpetajate ning perega, nõustades ja juhendades neid (nt individuaalsed kohtumised, osalemine arenguestlustel jt) ning osaleb last puudutava dokumentatsiooni (nt iseloomustus, IAK jt) täitmisel.
3. Logopeedilisel teenusel tegeletakse kommunikatsioonivõime arendamisega. Logopeed toetab last, et paraneks nii lapse kõneloome (jutustamisoskus, lauseloome, sõnavara, grammatilised oskused, hääldus) kui ka kõne mõistmise oskus. Samuti aitab logopeed tegeleda kirjaliku kõne omandamisega ning verbaalse suhtlemisvõimaluse puudumisel kujundab mitteverbaalse kommunikatsiooni oskust. Lisaks teeb logopeed koostööd eripedagoogiga, lapse õpetajate ning

perega nõustades ja juhendades neid (nt individuaalsed kohtumised, osalemine arenguvestlustel jt) ning osaleb last puudutava dokumentatsiooni (nt iseloomustus, IAK jt) täitmisel.

4. TUKO toetab rühmameeskondi erinevate toevajadustega lastega läbiviidava igapäevatöö koordineerimisel. Suunab ja juhib erinevate koostöövestluste läbiviimist ja dokumentide valmimise protsessi. TUKO osaleb vajadusel lastevanemate koosolekutel ja ümarlaudadel.
5. Tugispetsialistid selgitavad iga õppeaasta alguses välja tuge vajavad lapsed, kaasates protsessi rühmaõpetajad ning vajadusel lapsevanemad. Hindamistegevusi viiakse läbi nii individuaalselt kui ka rühmakeskkonnas.
6. Hindamisperioodi lõppedes koostavad tugispetsialistid analüüsi, mille käigus selgub teenust saama hakkavate laste nimekiri. Iga lapse toevajadusest lähtuvalt planeeritakse arendustöö ning seatakse eesmärgid. Arendustegevused toimuvad nii individuaal- kui ka grupitegevustena.
7. Tugiteenuste osutamise eelduseks on lapsevanema nõusolek ELIISI keskkonnas.
8. Lapsevanemal on õigus ja võimalus olla kursis oma lapsele planeeritud arendustegevusega, kohtuda tugispetsialistidega ning olla kaasatud arendustegevusse.
9. Tugispetsialistid koostavad läbiviidud tugiteenuste järel kokkuvõtte, mis on nii rühmaõpetajatele kui lapsevanematele nähtav ELIISI keskkonnas.
10. Õppejuht koostöös TUKO-ga märgib ARNO keskkonnas laste andmete juurde tugimeetmete saamise vajaduse ja rakendatavuse.

7. LAPSE ARENGU HINDAMINE

Lapse arengu hindamise põhimõtted

1. Lapse arengu hindamine (edaspidi hindamine) on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapse ja vanemaga.
2. Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hindamisel jälgivad ja analüüsivad õpetajad ja abiõpetajad lapse arengut nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õppe- ja kasvatustegevustes.
3. Lasteaiarühmas on hindamise aluseks lapse eeldatavad arengutulemused üldoskustes ja õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades ning hoiurühmas on hindamise aluseks üldoskused. Vanemale tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust rühmakoosolekutel ja lapse arenguvestlusel.
4. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

5. Õpetaja koostab vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengust kirjaliku kokkuvõtte ning viib lapse arengu toetamiseks vanemaga läbi arenguestluse, kus:
 - 1) annab vanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
 - 2) vanem esitab seisukohti ja ootusi lapse arengu suhtes;
 - 3) lepitakse kokku mõlema osapoole edasised tegevused lapse arengu toetamiseks.
6. Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud arenguestluse tulemused dokumenteeritakse (ELIISi keskkonnas lapse arengukaardil).
7. Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemused.

Lapse arengu hindamise korraldus

1. Kogu lapse arengut kirjeldav ametlik dokumentatsioon on koondatud ELIISi infosüsteemi.
2. Augustis - septembris toimuvad rühmades laste oskuste kaardistamiseks laste vaatlused ja tähelepanekud dokumenteeritakse ELIISi lapse individuaalsesse lahtrisse. Tugispetsialistid koguvad andmeid õpetajatelt ja vaatlevad sügisel lasteaeda tulnud uusi lapsi. Vajadusel uurib eripedagoog lapse kognitiivset ja logopeed kõne arengut.
3. Lapsevanem täidab lapse lasteaeda tuues ELIISis lapse andmed, kus on muuhulgas märgitud info lapse eripärade ja koduse keele kohta.
4. Sügisel ja kevadel toimuvad laste arengu toetamise ümarlauad (LAT), kus osalevad rühmameeskond, liikumis- ja muusikaõpetaja, tugispetsialistid ja õppejuht. Arutelu tulemusel fikseeritakse rühma kronoloogia tabelisse lapse arengu hetkeseis, tugimeetmete rakendamine rühmaõpetajate, tugispetsialistide poolt ning soovitusel vanematele. Tabelit täidetakse veebipõhiselt Google Workplaces kogu lapse lasteaia oleku perioodi jooksul.
5. LAT tulemuste põhjal koostatakse rühma tegevuskavasse rühma iseloomustus ja rühmade projektiplaanidesse konkreetsete laste individuaalse töö plaan.
6. Lapse arengu hindamine toimub rühma-, muusika- ja liikumistegevustes pidevalt. Tähelepanekud lapse oskuste kohta kogutakse ELIISis lapse individuaalsesse lahtrisse (nii lapsevanemale nähtavas lahtris kui ka õpetajatele nähtavas lahtris), millest õppeaasta lõpus on võimalik koostada väljavõte.
7. Õppeaasta jooksul jälgivad õpetajad projektides seatud laste oskuste saavutamist.
8. Muusika - ja liikumisõpetajad jälgivad last igapäevaselt ja koguvad lapse oskuste kohta informatsiooni, mis kantakse kevadel lapse arengukaarti.
9. Kevadel koostab iga rühm laste jälgimise tulemuste, läbitud teemade ja eeldavate oskuste põhjal arengu hindamise mängu stsenaariumi, kus on fookuses üldoskused ja hindamist

vajavad õppevaldkondade oskused. Mäng viiakse läbi väiksemate guppidega ja protsessis kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid.

10. Lapse arengu hindamise tulemuste põhjal koostavad õpetajad kevadel ELIISis lapse arengukaardi. Arengukaardil kirjeldatakse lapse üldoskuseid ja kõikide õppevaldkondade oskuseid.
11. Arengukaart on lapse arenguestluse aluseks ja lapsevanem saab sellega tutvuda vähemalt 2 tööpäeva enne vestluse toimumist.
12. Lapse arengukaart ja hõlmab kõiki lapse lasteaias olnud õppeaastaid, on vanematele nähtavad ja vajadusel ELIISist allalaetavad.
13. Üldjuhul toimuvad arenguestlused lapsevanematega kevadel nii kontaktis kui ka vajadusel veebipõhiselt.
14. Koolieelses rühmas viiakse sügisel läbi juhendatud joonistamise vaatlus. Selle tulemusel saavad õpetajad infot, millele kooliks valmistumisel rohkem tähelepanu pöörata ja milliseid soovitusi lapsevanematele anda.
15. Kooliminevale lapsele koostavad õpetajad ELIISis koolivalmiduskaardi.
16. Kõik lapse arenguga seotud informatsioon on kättesaadav ELIISis.
17. Lähtuvalt isikuandmete kaitse seadusest on lapse arengu hindamise dokumendid piiratud juurdepääsuga. Infot lapse arengu hindamise tulemuste kohta võib edastada lasteaia mitteseotud isikutele vaid lasteaia direktor lapsevanema kirjalikul nõusolekul.

Arenguestlus lapsevanemaga

Arenguestluse mõiste:

1. arenguestlus on usalduslik õpetaja(te) ja lapsevanema(te), lapse eestkostja(te) vaheline arutelu lapse arenguks soodsate tingimuste loomisest;
2. arenguestlus on võimalus lasteasutuse ja lapsevanema vaheliste kokkulepete sõlmimiseks lapse arengu toetamise küsimustes;
3. vestlusel arutatakse lapse arengu eeldatavaid tulemusi;
4. esimest vestlust lapsevanemaga lapse lasteaeda tulekul nimetatakse perevestluseks.

Arenguestluse eesmärk:

1. selgitada pere tõekspidamised, väärtushinnangud, traditsioonid lapse võimetekohase ja kultuuri eripära arvestava arengukeskkonna loomiseks;
2. anda tagasiside lapse arengu vastavusele lasteaia õppekavas sätestatud vanuselistele eeldatavatele tulemustele;

3. luua lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes;
4. otsida koostöövõimalusi lasteaia ja kodu vahel;
5. leppida kokku eeloleva perioodi arengueesmärkides ja nende saavutamise võimalustes.

Arenguestlus kui vastastikune koostöö:

1. arenguestluse tulemused on konfidentsiaalsed ja ei kuulu kolmandatele inimestele avaldamiseks;
2. lapsevanema soovil või õpetaja ettepanekul võib arenguestlusesse kaasata teisi lastega tegelevaid lasteaia töötajaid (tugispetsialistid, juhtkond);
3. õpetaja vahetumisel kehtivad kõik lapsevanemaga saavutatud kokkulepped arenguperioodi lõpuni (üks aasta). Uus õpetaja on kohustatud aktsepteerima kõiki lapse arenguga seotud kokkuleppeid.

Arenguestluse läbiviimise aeg:

1. arenguestlus lapsevanemaga viiakse läbi üks kord aastas jooksva õppeaasta 31. maiks;
2. koolieelses rühmas viiakse arenguestlused läbi sügisel ja vajadusel ka kevadel. Sügisel on arenguestluse fookuses lapse arendamisvajadused koolivalmiduse saavutamiseks, kevadel toimub arutelu koolivalmiduskaardi alusel.
3. lapse saabumisel teisest lasteaiaist või kodust, viiakse perevestlus läbi kahe kuu jooksul;
4. arenguestluse soovituslik ajaline kestvus on kuni kuuskümmend minutit.

Arenguestluse korraldamine ja vastutus:

1. arenguestluse korraldamise ja läbiviimise eest vastutavad rühmaõpetajad.

Arenguestluse ettevalmistus:

1. arenguestluse läbiviimise korda tutvustavad lasteaia õpetajad õppeaasta esimesel lastevanemate koosolekul;
2. rühma õpetajad koostavad ajagraafiku, kuhu lapsevanemal on võimalus märkida temale sobiv aeg arenguestluse jaoks.

Arenguestluse läbiviimine:

1. vestlus viiakse läbi privaatses kohas, ilma segavate asjaoludeta;
2. vestluse käigus on võimalus osapooltel teha märkmeid;
3. vestluse aluseks on lapse arengukaart ELIISis ja arengumapp;

4. lapsevanematele antav tagasiside lapsest on hinnanguvaba;
5. probleemide esitamine on konkreetne, tuginedes faktidele, kirjeldusele ja arengumapis sisalduvale materjalile;
6. küsitakse lapsevanema arvamusi, selgitusi ja ettepanekuid.

Arenguvestluse dokumenteerimine:

1. lapsevanem saab lapse lasteaiaast lahkudes arengumapi endaga kaasa;
2. arenguvestluste tulemuste kokkuvõtte kajastub rühma tööaasta analüüsis.

Lapse koolivalmiduse hindamine

1. Kooliminevale lapsele koostavad õpetajad ELIISis koolivalmiduskaardi. Koolivalmiduskaardile lisavad kirjelduse lapse arengu kohta kõik spetsialistid, kes lapsega on tegelenud. Koolivalmiduskaardil kirjeldatakse lapse oskused ja tulemused üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades. Lisaks tuuakse välja lapse tugevused ja tuge vajavad oskused ning lasteaias rakendatud tugiteenused.
2. Koolivalmiduskaart koostatakse lapsele, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks või kelle vanemad taotleavad Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7 lõike 4 alusel koolikohustuslikust east noorema lapse kooli õppima asumist või kellel on lasteaia või nõustamiskomisjoni soovitusel koolikohustus ühe õppeaasta võrra edasi lükatud Alusharidusseaduse § 5 lõike 4 alusel.
3. Koolivalmiduse kaart avalikustatakse lapsevanemale 15. maiks.
4. Lapsevanem tutvub nädala jooksul koolivalmiduskaardiga ja kinnitab selle ELIISi keskkonnas.
5. Lapsevanema soovil toimub kevadel arenguvestlus koolivalmiduskaardi põhjal ja kaardi kinnitamine toimub peale arenguvestlust.
6. Koolivalmiduskaart kinnitatakse koostajate, vanemate ja direktori poolt ELIISis ja kaart suunatakse ARNO tarkvarasüsteemi, kust lapsevanemal on võimalik see edastada koolile, kuhu laps läheb. Kui lapsevanem ei soovi ARNO kaudu koolivalmiduskaarti edastada, saab ta kaardi ELIISist alla laadida.
7. Koolivalmiduse kaart arhiveeritakse vastavalt lasteaia asjaajamise korrale.

Koolikohustuse täitmise edasilükkamine

1. Kui lapse õppimiskohustuse täitmise algus on Eesti Vabariigi haridusseaduse § 10¹ lõikes 4 nimetatud lasteaia või koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ühe õppeaasta võrra edasi

lükatud, tagab kohaliku omavalitsuse üksus lapsele võimaluse käia nimetatud perioodil vanema soovil samas lasteaias.

2. Koolipikenduse küsimustes nõustavad lapsevanemat lasteaia tugispetsialistid ja rühmaõpetajad.

Koolikohustuse varasem täitmine

1. Vanema taotlusel peab vald või linn tagama võimalused põhihariduse omandamiseks elukohajärgses koolis koolikohustuslikust east nooremale lapsele, kui kooliväline nõustamismeeskond või lasteasutus, kus laps käib, on hinnanud lapse koolivalmidust, sealhulgas sotsiaalset küpsust, ja soovitanud kooli õppima asumist ning vanem on valla- või linnavalitsust õppima asumise soovist teavitanud enne käimasoleva aasta 1. maid.
2. Kui vanem teavitab valla- või linnavalitsust õppima asumise soovist pärast käimasoleva aasta 1. maid, võib elukohajärgne kool võtta selle lapse õpilaseks vastu vaba õppekoha olemasolul koolis.

Tuge vajava lapse arengu toetamine

1. Täpsem pedagoogilis-psühholoogiline ja kõne hindamine lasteasutuse õpetajate ja tugispetsialistide poolt toimub nende laste osas, kelle arengutase mingis aspektis erineb eakaaslaste keskmisest tasemest ja kellele on vaja pakkuda lisatuge.
2. Lapse lisatõe vajadust hinnatakse ja toetatakse.
3. Vajalikke tegevusi korraldab ja meeskonnatööd koordineerib lasteasutuse juhtkond, tugispetsialistid ja TUKO.
4. Vajadusel kaasatakse erialaspetsialiste väljastpoolt lasteasutust.
5. Kui tekib vajadus lapse arendamistingimuste määratlemisse kaasata nõustamiskomisjon, siis koostab rühma õpetaja koostöös tugispetsialistidega lapse iseloomustuse hiljemalt 10 tööpäeva jooksul.
6. Vastavalt nõustamiskomisjoni otsusele rakendatakse soovituslikke abimeetmeid ja hinnatakse nende tulemuslikkust.

Individaalse arengukava koostamine

1. Rühma pedagoogid koostavad vajadusel, koostöös tugispetsialistidega ning lapsevanemaga, lapsele individaalse arenduskava (edaspidi IAK). Dokument on täitmiseks kõigile kaasatud liikmetele võrdväärselt, vajadusel täpsustatakse osapoolte (nt lasteaed-pere) panused ühisel ümarlaul.

2. IAK on lapse arengutaset ja eripärasid arvestav arendusplaan, mis toetab lapse võimetekohast arenemist.
3. IAK koostamise aluseks on lapse arengu hindamine ning selle põhjal valminud iseloomustus.
4. IAK koostamisel võetakse arvesse lasteaiaväliste spetsialistide soovitusi ning isiklikus rehabilitatsiooniplaanis püstitatud eesmärke juhul, kui lapsevanem on neid lasteaiaga jaganud.
5. IAK koostatakse minimaalselt kolmeks kuuks kuni terveks õppeaastaks.
6. IAK koostatakse Eliisi keskkonnas.
7. IAK-s kajastub:
 - 1) lapse arengu iseloomustus;
 - 2) IAK üldeesmärk;
 - 3) valdkondade põhised, lapsest lähtuvalt ning üksikasjalikult sõnastatud eesmärgid;
 - 4) eesmärki selgitav hetke arengutaseme kirjeldus;
 - 5) planeeritud tegevused ja võtted eesmärgi saavutamiseks;
 - 6) eesmärgi saavutamist hindav ja analüüsiv osa;
 - 7) lapsevanema roll ja vastutus kodus keskkonnas.
8. IAK lõppedes toimub arutelu, analüüs ning toimunud töö tulemuslikkuse kaardistamine.

Käitumise tugikava koostamine

1. Käitumise tugikava (edaspidi KTK) koostatakse ELIISI keskkonnas.
2. Rühma pedagoogid koostavad vajadusel, koostöös tugispetsialistidega ning lapsevanemaga ja lapsega, eesmärgistatud plaani ehk käitumise tugikava käitumiskavastega lapse toetamiseks igapäevases õpikeskkonnas.
3. Käitumise tugikava koostatakse sotsiaalsete, emotsionaalsete ja käitumiskavastega lapsele, keda iseloomustavad raskused sotsiaal-emotsionaalsete pädevuste, sh aktsepteeritava käitumise omandamisel või rakendamisel.
4. KTK aluseks on objektiivselt kogutud andmed lapse käitumise kohta. Enda sisendi annavad rühmameeskond, tugimeeskond, lapsevanemad, laps. Kirjeldatud on, millal ning miks probleemkäitumine avaldub.
5. Käitumise kirjelduse ning analüüsi põhjal sõnastatakse eesmärgid.
6. Rakendamise käigus hinnatakse regulaarselt toimunud muutusi ning lisatakse saadud andmed tugikavasse. Vajadusel tehakse kavasse kohandusi ja täiendusi.
7. KTK kasutamise lõppedes hinnatakse kava tulemuslikkust.

8. LAPSE TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Iga laps on ainulaadne oma iseloomu, arengutempo, huvide ja vajadustega. Lasteaia ülesanne on luua selline õppe- ja kasvukeskkond, kus kõik lapsed tunnevad end turvaliselt, väärtustatult ja toetatuna. Alushariduses lähtutakse põhimõttest, et iga lapse arengut toetatakse vastavalt tema individuaalsetele vajadustele ning see tugi on lasteaia igapäevase töö loomulik osa. Selle tagamiseks rakendatakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuses kolmetasandilist tugisüsteemi - üldine, tõhustatud ja eritugi.

Põhimõtted

1. Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatustegevused jne) või rühma tegevuskavas.
2. Lasteaed lähtub õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest, mille kohaselt osaleb laps õppe- ja kasvatustegevuses suurema osa ajast koos kõigi teiste lastega ja oma õpetaja juhendamisel. Lapse individuaalsest vajadusest lähtudes korraldatakse lapsele õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös võimetekohane õpe ja vajalik tugi.
3. Täiendavalt rühmameeskonnale ning muusika- ja liikumisõpetajale töötavad lastega ka tugispetsialistid – logopeed ja eripedagoog, kes viivad lapse arengu toetamiseks läbi nii individuaalseid kui rühmategevusi. Tegevuste maht ja sagedus sõltuvad lapse vajadusest tugiteenuste järele.
4. Lapse arengu toetamiseks määrab direktor TUKO, kelle ülesanne on korraldada lasteaia sisesest meeskonnatööd, mida on vaja õppe ja arengu toetamiseks, ning koordineerida lasteaiavälises võrgustikutöös osalemist. TUKO toetab ja juhendab õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel, nõustab vanemaid ning teeb õpetajatele ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, lasteaias pakutavate lapse arengut toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks ning kooli ülemineku toetamiseks.
5. Vajadusel koostavad rühmameeskond, logopeed, eripedagoog ning muusika- ja liikumisõpetajad koostöös lapsevanematega lapsele individuaalse arenduskava (IAK).
6. Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse alates kolmandast eluaastast eesti keele õpe. Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse lapse arengutaset ja

vanust, samuti eesti keele õppe mahtu ning metoodikat. Eesti keelest erineva kodukeelega lapse eesti keele omandamist toetatakse rühmategevustes ja vajadusel eesti keele ringis.

7. Vastavalt vajadusele suunatakse lasteaia töötajaid täiendkoolitusele.

9. ERIVAJADUSEGA LAPSE TOETAMISE KORRALDUS

1. Lapse toetamise vajaduse väljaselgitamine

- 1) Lapse toetamine algab üldise toe rakendamisest rühma igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses.
- 2) Õppeaasta alguses toimub laste arengu toetamise ümarlauad (LAT), kus määratletakse lapse toetamise vajadus rühmas ja tugispetsialistide juures.
 - a) Toe vajaduse hindamisel lähtutakse:
 - rühmameeskonna igapäevastest tähelepanekutest;
 - lapsevanemate märkamistest;
 - tugispetsialistide vaatluste ja uuringute tulemustest.
- 3) Vaatluste, rühmaõpetajate info ja tugispetsialistide hindamistulemuste põhjal kantakse kronoloogia tabelisse lapse arengu hetkeseis ning vajadusel täiendava toe vajadus.
- 4) Kronoloogia tabeli põhjal kannab õppejuht lapse toetamise vajaduse info ARNOSse ja loob tugispetsialistidele ELIISis eripäevikud.
- 5) Ümarlauas otsustatakse:
 - üldise toe jätkamise või täiendamise vajadus;
 - tugispetsialisti teenuse rakendamine;
 - individuaalse arenduskava (IAK) koostamise vajadus.
- 6) Rakendatud tugimeetmete tulemuslikkust hinnatakse regulaarselt ning vajadusel tehakse muudatusi toe tasemes ja korralduses.
- 7) Kui lasteaias rakendatud meetmed ei ole andnud soovitud tulemust, viiakse läbi perevestlus lapsevanemate, rühmaõpetajate, logopeedi, eripedagoogi ja vajadusel juhtkonna esindajaga. Perevestluse tulemusel lepitakse kokku edasised tegevused lapse arengu toetamiseks ning vajadusel tehakse lapsevanemale ettepanek pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole.
- 8) Olenevalt lapse toevajadusest teeb lasteaia meeskond võimalusel koostööd erinevate spetsialistidega väljaspool lasteaeda. Vajadusel koostavad rühmameeskond ja tugispetsialistid lapse kohta iseloomustuse.
- 9) Õppeaasta lõpus viiakse läbi laste arengu toetamise ümarlauad (LAT), kus tehakse kokkuvõtte lapse arengu edenemisest, rakendatud tugimeetmete tulemuslikkusest ning kavandatakse vajadusel edasised tegevused järgmiseks õppeaastaks.

2. Üldine tugi

- 1) Lähtuvalt lapse arengu jälgimise tulemustest ja vajadusel LAT ümarlaua otsusest seab rühmameeskond tuge vajavale lapsele individuaalse töö eesmärgid ja tegevused rühma projektiplaani individuaalse töö lahtrisse.
- 2) Vajadusel kaasatakse lapse toetamiseks logopeed ja/või eripedagoog.
- 3) Tugispetsialisti teenuse rakendamiseks teavitatakse lapsevanemat ning teenus rakendub lapsevanema nõusolekul.
 - a) Lapsevanem annab nõusoleku ELIISi infosüsteemi kaudu.
- 4) Individuaalse töö lahter on isikuandmete kaitse põhimõtetest tulenevalt lapsevanematele varjatud.
- 5) Üldise toe raames rakendatud individuaalse töö tulemuslikkust hinnatakse regulaarselt. Kui laps on vajalikud oskused omandanud, märgitakse vastav info kronoloogia tabelisse.
- 6) Lapsega teostatud individuaalne töö ja selle mõju kajastatakse ELIISis lapse arengu tagasiside lahtrites:
 - lapsevanemale nähtavas lahtris;
 - õpetajatele nähtavas lahtris.
- 7) Tugispetsialistid annavad lapsevanemale tagasisidet lapse arengu kohta kirjalikult ELIISi kaudu, suuliselt või arenguvestluse käigus. Iga toimunud tugiteenuse kohta koostatakse ELIISi keskkonnas kirjalik kokkuvõte.
- 8) Üldise toe rakendamisel võib lapsele koostada individuaalse arenduskava (IAK) nendes valdkondades, milles laps vajab täiendavat tuge või on andekas. IAK koostatakse koostöös lapsevanemaga ning vormistatakse ELIISi keskkonnas.
- 9) Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse koostöös lapsevanemaga kokkuvõtte toe tulemuslikkusest ning otsustatakse toe jätkamise, muutmise või lõpetamise vajadus arenguvestluse käigus.

3. Tõhustatud tugi

- 1) Tõhustatud tugi määratakse lapsele, kes oma arengulise eripära tõttu vajab vähemalt üht tugispetsialisti teenust, spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid ning individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12 lapsega rühmas.
- 2) Lapse paigutamist kuni 12 lapsega rühma kaalutakse siis, kui tavarühmas rakendatud tugimeetmed ei taga lapse arenguks piisavaid võimalusi või keskkond ei ole tema erivajadusi toetav.

3) Tõhustatud tuge saab soovitada kooliväline nõustamiskomisjon.

4. Eritugi

- 1) Eritugi rakendatakse lapsele koolivälise nõustamismeeskonna otsuse või kirjaliku soovituse alusel, kui lapse arenguvajadus eeldab ulatuslikke ja püsivaid kohandusi õppe- ja kasvukeskkonnas ning mitme spetsialisti koostööd.
- 2) Lasteaed rakendab eritoe meetmeid vastavalt koolivälise nõustamismeeskonna otsuses toodud soovitudele ja kokkulepetele.
- 3) Eritoe rakendamine toimub koostöös lapsevanemaga ning lapsevanema nõusolekul.
- 4) Koolivälise nõustamismeeskonna otsusest tulenevad kohandused ja tugimeetmed dokumenteeritakse ELIISis ning nende rakendumist hinnatakse regulaarselt koostöös lapsevanemaga.

10. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

Põhimõtted

1. Lasteaia personal teeb lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.
2. Õpetajad kaasavad lapsevanemaid lasteaia tegevustesse, teavitavad neid õppe- ja kasvatustegevuste korraldusest ning õpetamise põhimõtetest ja väärtustest.
3. Õpetaja ja lapsevanem vahetavad regulaarselt informatsiooni lapse arengust, õppimisest ja tervisest ning vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ja nende rakendamisse.
4. Lasteaia personal loob vanematele võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Koostöövõimalused

1. Pere ettevalmistamine lapse lasteaeda tulekuks: üldinfo lasteaia direktorilt; tutvumine lasteaia ümbruse ja hoonega; tutvumine tulevaste õpetajate ja lapse mängukaaslastega; tutvumine lasteaia kodukorraga; liitumine infosüsteemiga ELIIS;
2. Lastehoidu või -aeda tundes on võimalik enne lapsega koos tulla mängima (nt väikeste gruppide mänguhommikud uutele lastele ja lapsevanematele);
3. Infosüsteem ELIIS on lapsevanema ja lasteaia vaheline esmane infovahetuskanal. ELIISis on lapse kohta käiv info ja lapsevanem teavitab ELIISi kaudu lapse puudumisest või tema tulekust lasteaeda,

4. Lapsevanem kirjutab ELIISI keskkonnas lapse kohta olulise taustainfo (kodune keel, allergiad jms);
5. Suhtlemine lapse lasteaeda toomise ja sealt viimise ajal: õpetaja kirjeldab päevaseid tegemisi; tuletab meelde sündmusi; lahendab tekkinud probleeme või küsimusi;
6. Rühma õppetegevusest ja lapse arengust ülevaate saamine ELIISI infosüsteemis - rühmategevuste plaanid ja päevakirjeldused, lapse personaalsete kommentaaride lahtrisse märgitud infot rühmaõpetajate, logopeedi või eripedagoogi poolt teostatud individuaalsete tegevuste kohta, lapsele loodud kaardid;
7. Lapsevanema osalemine lapse arenguestluste, mis toimub kevadel;
8. Esimese kahe kuu jooksul toimub uutele lapsevanematele perevestlus, kus osaleb rühma personal ja lapsevanemad;
9. Lapsevanema kaasamine lasteaia ettevõtmistesse;
10. Lastevanemate omaalgatuslike tegevuste soosimine ja elluviimine;
11. Rühma lastevanemate koosolekute korraldamine vähemalt üks kord õppeaastas;
12. Lasteaia rahulolu küsitluste läbiviimine lastevanematele;
13. Lapsevanemate osalemine lasteaia töö korraldamises lasteaia hoolekogu kaudu. Hoolekogu tööpõhimõtted on fikseeritud Alusharidusseaduses ja teistes hoolekogu tööd reguleerivates dokumentides.

11. ÜLDOSKUSED

1. Eristatakse nelja üldoskuste rühma:
 - 1) **mänguoskused;**
 - 2) **tunnetus- ja õpioskused;**
 - 3) **sotsiaalsed oskused;**
 - 4) **eneseregulatsiooni oskused.**
2. Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Kuni kolmeaastaste laste puhul esitatakse kõik arengutulemused üldoskuste põhiselt.
3. Üldoskused on aluseks põhikooli riiklikus õppekavas toodud üldpädevuste ja ennast reguleeriva õppija kujunemisele.
4. Õppekava vanuselisi üldoskuseid on täiendatud P21's Framework eelkooliealise lapse oskuste mudeli põhjal, et tagada lapsele kaasaegses ühiskonnas vajalike oskuste omandamine.

Üldeesmärgid

1. Lapsel on kujunenud keskendumisoskus, ta on algatusvõimeline, järgib kokkuleppeid ning lahendab probleeme.
2. Lapsel on kujunenud oskus teistega suhelda, tajuda iseennast ja partnereid, järgida tavasid ja eetilisi tõekspidamisi.
3. Laps suudab eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone ning juhtida oma käitumist.
4. Last ümbritseb arengut toetav keskkond.

Põhimõtted

1. Rühmas luuakse igakülgsest arendav vaimne ja füüsiline õpikeskkond lapse üldoskuste arendamiseks.
2. Lapsele luuakse võimalus oma oskuste harjutamiseks, rakendamiseks, kogemuste omandamiseks, algatusteks, probleemide lahendamise õppimiseks.
3. Lastele jagatakse mänguks vajalike teadmisi, luuakse olukordi ja mudeleid ümbritseva maailma mõistmiseks.
4. Üldoskuste arendamine toimub igapäeva tegevustes ja olukordades lapsele sobilikus rütmis.
5. Lapsele luuakse erinevaid võimalusi koos tegutsemiseks ning kujundatakse väärtushoiakuid ja käitumismustreid läbi täiskasvanu eeskuju.

1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mänguoskuste eeldatavad tulemused vanuseti (sh hoiurühm):

* kuni 3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
<ul style="list-style-type: none"> • Suudab väikeses grupis mängule keskenduda. • Kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid. • Jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut. • Sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut. • Kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga. • Suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu. • Suudab järgida lihtsamaid mängureegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel. • Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe). • Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt. • Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge. • Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit). • Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel. • Mängib mängu ja püüab teha koostööd (es grupis) täiskasvanu toel. • Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule. • Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jäljendab lihtsaid tegevusi. • Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi. • Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”). • Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu. • Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni. • Algatab mängu, leiab mängukaaslast ja püüab nendega arvestada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule. • Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga. • Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid. • Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid. • Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu. • Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele. • Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab mängule keskenduda. • Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid. • Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi. • Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust. • Algatab mängu ja arendab mängude sisu. • Täidab mängudes erinevaid rolle. • Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele. • Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.

	peitus) ja suudab oodata oma korda. • Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	• Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga. • Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	• Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt. • Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	• Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.
--	---	--	---	---

* lastehoiurühma üldoskused

2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Õpioskus on lapse suutlikkus oma tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada – hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada.

Tunnetus- ja õpioskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

* kuni 3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega. • Suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda. • Mõistab lihtsamat kõnet. • Valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist. • Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel. • Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele. • Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule. • Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus. • Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda. • Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi. • Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.

<ul style="list-style-type: none"> ● Väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses. ● Suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele. ● Oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid. ● Oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada. ● Suudab järgida lihtsat juhust. ● Oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”). ● Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi. ● Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid). ● Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevat tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“). ● Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge. ● Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib). 	<ul style="list-style-type: none"> riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel. ● Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?”) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel. ● Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid). ● Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“). ● Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist. ● Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus 	<ul style="list-style-type: none"> „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“). ● Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb). ● Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks). ● Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid. ● Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“). ● Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab 	<ul style="list-style-type: none"> ● Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada. ● Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada. ● Saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna. ● Kasutab õpitud erinevates olukordades ja probleeme lahendades. ● Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.
---	--	---	---	---

		saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	
--	--	---	---	--

*lastehoiurühma üldoskused

3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslast, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoitest võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest.

Sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

* kuni 3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega. • Suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda. • Mõistab lihtsamat kõnet. • Valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara. • Väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses. • Suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele. • Oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist. • Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel. • Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”). • Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel. • Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele. • Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tutavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel. • Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?”) ning 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule. • Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus. • Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“). • Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda. • Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi. • Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust. • Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada. • Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada. • Saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid,

<ul style="list-style-type: none"> ● Oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada. ● Suudab järgida lihtsat juhust. ● Oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid). ● Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“). ● Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge. ● Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib). 	<p>arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid). ● Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“). ● Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist. ● Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid). 	<p>probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks). ● Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid. ● Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“). ● Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele. 	<p>sündmuse ja nähtuse tervikuna.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades. ● Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.
--	---	---	---	---

*lastehoiurühma üldoskused

4. Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.

Eneseregulatsiooni oskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

* kuni 3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
<ul style="list-style-type: none"> • Tuleb toime vanematest eemalolekuga. • Tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga. • Suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada. • Suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega. • Saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega. • Paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine). • Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes. • Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele. • Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida. • Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes. • Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb). • Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel. • Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist. • Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte. • Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi. • On omandanud esimesed eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm). • Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi. • Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel. • Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest. • Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada. • Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni. • Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda. • Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele. • Oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.

	töõharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).		lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi. ● Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased töõharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	● Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased töõharjumused.
--	---	--	---	---

*lastehoiurühma üldoskused

12. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA EELDATAVAD OSKUSED

MINA JA KESKKOND

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. õpib tundma iseennast ja ümbritsevat maailma;
2. märkab, uurib ja kogeb ümbritsevat maailma mängu igapäevatoimingute kaudu;
3. esitab küsimusi, püstitab probleeme, arutleb teemakohaselt, leiab vastuseid ning teeb märgatust ja kogetust järeldusi;
4. käitub keskkonda hoidvat ja turvaliselt ning kasutab säästlikult materjale ja vahendeid;
5. väärtustab keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist;
6. mõistab sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis ning digikeskkonna erinevusi.

Õpisisu ja korraldus

1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse eri valdkondade õpisisu ja -tegevusi;
2. *Mina ja keskkond* valdkond annab õppeprotsessile temaatilise sisu, mis võimaldab uurimusliku projektõppe tegevuses lõimida erinevate õppevaldkondade oskuseid. *Mina ja keskkond* valdkonna oskused saavutatakse läbi õppeprojektide, mille temaatika valitakse lähtuvalt laste huvist ja aktuaalsetest teemadest. Luuakse rikkalik õpisisu, kus õpetajad on protsessi loojad ja suunajad ning lapsed on kavandajad ja läbiviijad. Töö kavandamisel ja läbiviimisel lähtutakse laste lähimast arengutsioonist. Ühes projektis võib käsitlusel olla mitu erinevat *Mina ja keskkond* valdkonnast tulenevat temaatikat.
3. Rühma õpetajad jälgivad *Mina ja keskkond* oskuseid õppekavas ning vastutavad selle eest, et õppeaasta jooksul saaksid käsitletud kõik *Mina ja keskkond* temaatika ja oskused. *Mina ja keskkond* oskused omandatakse rühmades lisaks projektitegevustele ka läbi hommikuringi protsessi ja tegevuste, mis on kaardistatud rühmade tegevuskavas.

Valdkond MINA JA KESKKOND eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mina	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimise peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, et millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest, 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	<ul style="list-style-type: none"> • Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, elumaja) ja kommetest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab igapäevaelust tuttavaid ameteid (nt õpetaja, arst). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuri-traditsioonid	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.

	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Erinevuste mõistmine	<ul style="list-style-type: none"> Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt. 	<ul style="list-style-type: none"> Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone, 	<ul style="list-style-type: none"> Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	<ul style="list-style-type: none"> Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	<ul style="list-style-type: none"> Teab hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel. 	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.

	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	<ul style="list-style-type: none"> Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes. 	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha. 	<ul style="list-style-type: none"> Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud). 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Minamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri). 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab täiskasvanu juhendamisel öö ja päeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaegade. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti). 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega. 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaegade. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel). 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelvalveta, rattasõit kiivrita). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.

	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Liiklus	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb olukordade ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda). 	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad kasulikud. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu juhendamise, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud. 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ettetada, märgata ja vajadusel abistada. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.
Raha	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist. 	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab raha kasutamise otstarvet - et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime). 	<ul style="list-style-type: none"> Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku 	<ul style="list-style-type: none"> Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.

			info jagamine, tundmatute linkide avamine).	
Digivahendite kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskan neid hoida. 	<ul style="list-style-type: none"> • kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

KEEL JA KÕNE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. on igapäevasuhtluses aktiivne osaleja, küsimuste esitaja ning kuulaja;
2. suudab sobivate sõnadega väljendada oma mõtteid, arvamusi, tundeid ja teadmisi;
3. kasutab kõnes korrektset hääldust, õigeid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
4. mõistab kuuldu eakohast teksti ning oskab seda ümber jutustada;
5. tunneb huvi raamatute lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Põhimõtted:

1. Luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
2. Luua lapsele võimalusi eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
3. Pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
4. Suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda;
5. Õpetada last suhtlemisel keele- ja kõnevahendeid kasutama;
6. Suunata last ettelugemise, raamatu illustatsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
7. Toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesisiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
8. Toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.

Õpisisu

1. suhtlemine;
2. hääldamine;
3. sõnavara;
4. grammatika;
5. ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks.

EESTI KEELT TEISE KEELENA KÕNELEV LAPS

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu.
2. julgeb ja soovib suhelda eesti keeles nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega.
3. mõistab igapäevases suhtluses kasutatavaid eestikeelseid sõnu, väljendeid ja lihtsamaid korraldusi.
4. kasutab õpitud eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises vastavalt oma keeleoskuse tasemele.

Põhimõtted

1. Eesti keele omandamine toimub eesti õppekeelega rühmas mängu, praktiliste tegevuste, igapäevatoimingute ja suhtlemise kaudu.
2. Keeleõppes arvestatakse lapse vanust, arengutaset, varasemat kokkupuudet eesti keelega ning keelelist ja kultuurilist tausta.
3. Õpetaja kõne on lapsele keeleliseks eeskujuks: see on selge, grammatiliselt korrektne ja olukorraga seotud.
4. Keele mõistmist ja kasutamist toetatakse näitlikustamise, piltide, esemete, miimika, kehakeele, liikumise ja muusika abil.
5. Lapse emakeelt ja kultuurilist tausta väärtustatakse ning lapse kohanemist toetatakse turvalises ja julgustavas keskkonnas.

Korraldus

1. Sügisel toimival laste arengu toetamise ümarlaul (LAT) hinnatakse lapse eesti keele oskust, kohanemist eestikeelse keskkonnaga ning kavandatakse vajadusel lapse individuaalne toetamine.
2. Õpetajad jälgivad lapse eesti keele arengut igapäevategevustes, mängus ja suhtlemisel ning arvestavad lapse keeleoskust õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel.
3. Õppeaasta lõpus toimival laste arengu toetamise ümarlaul (LAT) tehakse kokkuvõtte lapse eesti keele arengust ning kavandatakse vajadusel järgmise õppeaasta toetavad tegevused.
4. Lasteaias toimub kord nädalas keelering, milles osalevad muu kodukeelega lapsed alates kolmandast eluaastast. Keeleringi juhendab pedagoogiliste pädevustega töötaja ning tegevuste sisus lähtutakse laste keeleoskuse tasemest ja rühmades käsitletavast temaatikast.

5. Lapse eesti keele arengut hinnatakse valdkonna „Keel ja kõne“ oskuste alusel, arvestades lapse individuaalset arengut ja varasemat kokkupuudet eesti keelega. Vajadusel lähtutakse noorema vanuseastme eeldatavatest tulemustest.
6. Rühmameeskond ning vajadusel tugispetsialist teevad koostööd lapse perega, et toetada lapse kohanemist ning eesti keele omandamist.

Valdkond KEEL JA KÕNE eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> Algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti eakaaslastega aktiivselt koostegevuses. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Kommenteerib enda ja kaaslase sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. Kordab järgi või loeb peast 2-3 realist luuletust või liisusalmi. 	<ul style="list-style-type: none"> Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid. Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme /luuletusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega (peamiselt seob lausungeid sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i>). Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisvõtteid. Kasutab sõnu ja häält vastavalt vestluspartnerile ja suhtlusolukorrale. Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel. Arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga, ootab oma vestluskorda ja püsib teemas. Mõistab kaudseid ütlusi (vihjeid, mõistaandmisi). Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi).
Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältis ja silbistruktuuris. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt -nt, -lt,- mp jne). 	<ul style="list-style-type: none"> Hääldab kõiki emakeele häälikuid (erandiks <i>õ, r</i>). Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2-silbilistes tähenduselt tuttavates sõnades. 	<ul style="list-style-type: none"> Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (<i>f, š</i>) tuttavates sõnades.

		<ul style="list-style-type: none"> • Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. 		
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi. • Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi. • Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu ja tuletisi (-line, -ne). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu. • Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu. • Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, õhtu, eile, täna). • Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme. • Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu. • Kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu. • Mõistab samatüveliste sõnade erinevat tähendust (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>). • Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (<i>veereb – veeretab; sõidab – sõidutab</i>) õigesti vastavalt nende tähendusele. • Nimetab ühe õpitud üldmõiste piires vähemalt 2 sõna (<i>lilled - tulp, roos</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab kuulnud kujundlike väljendite tähendust oma sõnadega, toob enda kogemusega seotud näiteid. • Annab hinnanguid tunnete, käitumise ja tegevuse kohta. • Tuletab analoogia alusel sõnu (Liited: <i>-ja, -line, ne, -lik</i>). • Moodustab liitsõnu analoogia alusel (<i>raha+kott, käsi+kell</i>). • Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: <i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i>). • Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (<i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>). • Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt transport, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid. • Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidendid <i>ja, ja siis, aga</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid (<i>et, sest, kui... siis</i>). • Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõna. • Kasutab tingivat kõneviisi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini). • Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab õigesti laadivahenduslikke sõnu (<i>signa - sead</i>). • Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...).

	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>mängis, sõitsid</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid. • Kasutab oma kõnes õigesti enamikke nimisõna käändevorme mitmuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ja osutab neile. 	<p><i>sest...</i>), tingimust (<i>kui...</i>, <i>siis</i>), eesmärki (<i>...</i>, <i>et...</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördvorme ainsuses ja mitmuses. • Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (<i>palju linde, konni, autosid</i>). • Kasutab kõnes 5-6 sõnalisi lauseid ja aktiivselt liitlauseid.
Kirjalik kõne	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb täiskasvanu häälimise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. • Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. • Matkib lugemist ja kirjutamist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas ja sõnades. • Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). • Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. • Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab ettelugemist, vastab sisutaastavatele küsimustele ja jutustab kuulnud teksti alusel. • Jutustab pildiseeria järgi, kus sündmused on ajaliselt ja põhjuslikult seotud. • Häälib täiskasvanu abiga 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. • Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, sees) häälikuühendita sõnas. • Loeb veerides üksikuid 1-2 silbilisi sõnu. • Kirjutab enamikke joonistähti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab kuulnud ja loetud teksti tähendust. • Arendab ja lõpetab täiskasvanu poolt alustatud juttu. • Edastab sama sündmust erinevate tegelaste kaudu. • Täiendab ja parandab teksti (puuduva info, mõttelünga tuletamine, täitmine). • Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel. • Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. • Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (<i>kool-koll, saal-sall</i>). • Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.

				<ul style="list-style-type: none"> ● Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. ● Kirjutab joonistähtedega 1-2 silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. ● Kirjutamisel püsivad tähed enamasti reas. ● Veerib häälega 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi
Eesti keel kui teine keel 7 aastane laps				
	<ul style="list-style-type: none"> ● Mõistab lihtsamat eestikeelset kõnet, kui see on esitatud tuttavatel teemadel selgelt ja aeglaselt. ● Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid kõnes. ● Saab aru korraldustest õpitud sõnavara piires ja toimib vastavalt. ● Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires. ● Kasutab kõnes sobivaid eestikeelseid viisakusväljendeid. ● Hääldeb õigesti kõiki eesti keele häälikuid ja eristab välteid. ● Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1-2 silbilisi sõnu. ● Kirjutab vähemalt 1-2 silbilisi sõnu joonistähtedega. ● Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule, mille keeleline keerukus vastab laste A.1 keeleoskustasemele. 			

MATEMAATIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma igapäevategevusi;
4. õpib orienteeruma arvude maailmas, mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. saab aru pikkuse, mahu, massi, aja ning rahalistest väärtustest, on tutvunud olulisemate mõõtühikutega ja mõistab mõõtmistegevust;
6. õpib tundma tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid ja suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
7. näeb matemaatilisi seoseid ja kasutab saadud oskusi igapäevatoimingutes;
8. lahendab matemaatilisi jutukesti ning lahendab ülesandeid mudeli põhjal.

Põhimõtted

1. **Igapäevategevuste seostamine matemaatikaga** – last suunatakse märkama matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama.
2. **Tegutsemine ja mäng** – tegevuse kaudu areneb lapse mõtlemine. Igapäevatoimingud, vestlused, vaatlused, õppekäigud, mängud seostatakse matemaatikaga. Last suunatakse tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut. Last harjutatakse läbi tegevuse määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks.
3. **Matemaatika ja sotsiaalsed oskused** – matemaatiliste probleemide ja jutukeste lahendamine, matemaatiliste mudelite lahendamine või loomine, objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemine, võrdlemine, kirjeldamine ja sõnastamine toetab lapse üldistamisoskuse, keskendumisvõime ja koostööoskuse arenemist ning erinevate mõistete omandamist.
4. **Matemaatika ja digitaalsed ning infotehnoloogilised vahendid.** Nende kasutamine võimaldab lastel mänguliselt ja motiveerivalt harjutada erinevaid matemaatilisi oskusi, nagu loendamine, arvutamine, ruumiline orienteerumine, kujundite äratundmine ja mustrite jätkamine.

Õpisisu

1. Hulkad, loendamine, arvud ja arvutamine

Esemelise maailma tegevusliku ja mõistelise baasi kujundamine, mille abil laps orienteerub teda ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas, kirjeldades, võrreldes, rühmitades esemeid.

Hulkade võrdlemise ja osahulkade loomise oskusele tuginedes jõutakse arvude, liitmise ja lahutamise mõtestamise ja seostamiseni ning matemaatiliste jutukeste loomiseni. Numbri kirjutamise eeltööna mustrite joonistamine.

2. Suurused ja mõõtmine

Esemete suuruse hindamine nägemise ja kompimise tajude kaudu. Suuruste järjestamine suurustunnuste (suur, väike, pikk, lühike, kõrge, madal, lai, kitsas, paks, õhuke jt) põhjal.

Esemete tajumine läbi kolme etapi:

- 1) paaris esemete võrdlemine;
- 2) kolme eseme pikkuse, laiuse, kõrguse võrdlemine;
- 3) kuni 5 eseme järjestamine suurustunnuse järgi.

Ümbritsevate esemete ja objektide pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõduga.

3. Geomeetrilised kujundid

Õigete nimetuste ja mõistetega ümbritseva ruumi kirjeldamine. Kujundite maailmas nimetuste ja omaduste tundmine.

4. Orienteerumine ruumis

Orienteerumine ruumis eeldab tähelepanu, mälu ja mõtlemise koostööd ja arendamist. Ruumis orienteerumine on jaotatud kolme etappi:

- 1) esemete asukoha määramine endast lähtudes,
- 2) enda asukoha määramine teiste inimeste ja objektide suhtes,
- 3) objektide omavaheliste ruumiliste asetuste määramine.

5. Orienteerumine ajas

Ajamõistete seostamine lapse igapäevase tegevusega ja looduse rütmiga. Lapse tegevuse kirjeldamine kasutades ajatunnuseid (varem, hiljem, enne, pärast, eile, täna, homme, hommik, päev, öö, kiiresti, aeglaselt).

Valdkond MATEMAATIKA eeldatavad oskused vanusesti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab kuju järgi ringi, nelinurka ja kolmnurka ning leiab sarnaseid esemeid lähiümbrusest. • Jätkab õpetaja antud lihtsamat mustririda (nt punane-sinine-punane nupp). • Moodustab geomeetrilistest kujunditest uusi kujundeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja oskab nimetada geomeetrilisi kujundeid: ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik. • Kirjeldab ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi. • Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed). 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab kujundeid erinevate tunnuste järgi. • Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ning märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk). • Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandal erinevat värvi triibud, jalajäljed lumel). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada. • Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab esemeid ühe tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi. • Otsustab, kas nimetatud ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka. • Võrdleb esemete hulki paaride moodustamise teel, kasutab mõisteid <i>sama palju</i> ehk <i>võrdselt</i>. • Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni. Vastab küsimusele mitu on? • <mängib koos täiskasvanuga mängu, mis 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju). • Jaotab hulga osahulkadeks. • Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem ja võrdselt. • Modelleerib erinevatest vahenditest numbrimärke 1-5ni. • Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid. • Võrdleb hulki kasutades mõisteid (<i>suurem kui, väiksem kui, võrdselt</i>) ja tutvub märkidega (>, <, =). • Loendab ja tunneb arvude rida ja numbrimärke 12-ni ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. • Paneb kokku kahe hulga esemeid (liitmine) ning võtab hulgast esemeid ära (lahutab). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust. • Oskab võrrelda hulki kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i>. • Loendab 12 piires, järjestab arvud 1-12, tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada. • Teab järgarve, nimetab arvule eelnevat ja järgnevat arvu.

	<p>toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab järgarvsõnu: esimene, teine, kolmas, viimane. ● Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem. ● Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt mul oli 3 õuna, andsin 1 ära). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke (+, -, =). ● Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.
Suurused ja mõõtmine, ühikud	<ul style="list-style-type: none"> ● Võrdleb ja järjestab kahte eset, kasutab mõisteid <i>suurem-väiksem, pikem-lühem, laiem-kitsam, madalam-kõrgem</i>. ● Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängus. ● Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Võrdleb ja järjestab 3 eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja suuruse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid. ● Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent“ ja „euro“ ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem“ ja „raskem“. ● Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Mõõdab pikkust, laiust, kaugust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega. ● Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades. ● Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (<i>meeter, liiter, kilogramm</i>) ja nende kasutamise võimalustega. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega. ● Järjestab kuni 5 eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm). ● Teab enamkasutatavaid raha- ja mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	<ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: <i>peal, all ees, taga</i> igapäevastes mängudes ja tegevustes. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees) ning täiskasvanu toel 	<ul style="list-style-type: none"> ● Määrab eseme asukoha (nt robotikavahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid: 	<ul style="list-style-type: none"> ● Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes, kasutades mõisteid:

		tunneb vasakut ja paremat poolt.	<i>all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.</i> <ul style="list-style-type: none"> • Orienteerub ruumis ja õues juhendamise järgi. • Määrab abiga vasakut ja paremat poolt. 	<i>all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal.</i>
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile.</i> • Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, looduses ja vestluses). • Kirjeldab aastaega, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis kui puude lehed lähevad kollaseks). • Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja kasutab mõisteid: <i>hommik – õhtu – öö ja eile – täna – homme, praegu, enne</i> ja ajamõisteid. • Nimetab ja kirjeldab täiskasvanu toel aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega. • Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud. • Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem-hiljem, noorem-vanem.</i> • Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.</i> • Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaegadega. • Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender). • Tuvastab kellal täistundi ja nimetab seda õigesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes õigesti ajamõisteid <i>eile, täna, homme, enne- praegu, hiljem-varem, noorem-vanem</i> • Nimetab nädalapäevi, aastaegasid ja kuude nimetusi õiges järjestuses. • Teab oma sünnikuud ja -päeva. • Määrab kellaega täistundides. • Seostab mõisteid enne, praegu, hiljem, varem, noorem, vanem lapse tegevusega ja kasutab neid kõnes.

KUNST

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. suudab keskenduda alusatud kunititööle;
3. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
4. vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
5. kasutab õpitud kunstivõtteid ja vahendeid, sealhulgas digikunstivahendeid;
6. loob erinevaid kunstiteoseid;
7. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
8. vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Põhimõtted

1. Lapsele luuakse võimalus saada ja kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma ideid;
2. Teemasse sisseelamiseks kasutatakse mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne.
3. Arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks katsetada, avastada, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustel, rakendada ning loovalt kombineerida omandatud oskusi;
4. Luuakse võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ja omaduste tundma õppimiseks;
5. Last julgustatakse kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, järgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
6. Kunstitegevusi korraldatakse ka õues ning kasutatakse käelist tegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
7. Luuakse võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
8. Seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunates last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
9. Last innustatakse tehtut analüüsima, arutlema ja põhjendama oma valikuid esemete, nähtuste kujutamise, materjalide ning tehnikate kasutamise osas, samuti oma tööga rahulolu osas.

Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa nii laste tööde kui ka kunstiteoste analüüsimine ning oma hinnangu põhjendamine.

Õpisisu

1. Kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul.
2. Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine.
3. Tehnilised oskused:
 - 1) **joonistamine** on kõige lihtsam, kättesaadavam ja üldisem võimalus tõlgendada ümbritsevat kunstiliselt. Õpetaja tagab lastele joonistamise võimalusi nii kunstitegevuses kui ka väljaspool seda, lasteaia hoones ja õues, värvipliatsite ja muude vahenditega, nii paberile kui ka asfaldile. Joonistamine ei tohiks olla valdavalt teemakeskne, pigem on joonistusvahend üks lapse vaba mõtte esimesi väljendusvahendeid.
 - 2) **maalimine** ehk värvimine on värvidega pildi loomine. Maalides kasutatakse enamasti guaššvärve, ent ka akvarelle. Maalides väljendab laps end värvidega ümbritsevat, emotsioone ja fantaasiaid kujutades.
 - 3) **voolimine** ehk modelleerimine on esemete ruumiline kujutamine. Voolides annavad lapsed esemete kuju edasi, mis on vaadeldavad kahest või kolmest küljest. Voolides mõlema käega areneb lapse käte koostööks vajalik koordinatsioonivõime;
 - 4) **meisterdades** tutvub laps erinevate materjalidega ja nende kasutamise võimalustega. See on mäng, millegi katsetamine, loomine, matkimine. Lihtsaid skulptuure loovad lapsed looduslikest ja jääkmaterjalidest ning erinevaid materjale liites.
 - 5) **digisisu** loomisel (fotod, animatsioonid, heli ja video, digitaalne joonistamine, kujundamine) õpib laps kasutama kaasaegseid eneseväljendusvahendeid ning nende turvalist käsitlemist.
4. Eetilise kunsti kogemine - erinevate kunstiteoste vaatlemine, kirjeldamine nii rühmas kui ka õppekäikudel.

Valdkond KUNST eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult (nt peajalgne-inimene). • Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi). • Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada. • Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstimaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu. • Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada. Vabategevuses rakendab õpitut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt. • Oskab edasi anda eseme osade suurusvahetusi, kehaosade asendeid ja lihtsamaid tegevusi. • Loob kunstiteose kogetud sündmuse või kuulnud loo põhjal. • Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte. • Meeldetuletamisel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt. • Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil. • oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte. • Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib iseseisvalt ümar- ja piklikke vorme erinevast voolimismaterjalist. • Moodustab väikestest voolitud vormidest täiskasvanu juhendamisel terviku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib ümarvormist õõnesvormi. • Vajutab plastiliini tükki sõrmede või pihkude vahel õhemaks. • Pigistab ja venitab plastiliini kuju andmiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab voolida ümar ja piklikke vorme. • Muudab voolimismaterjalide kuju pigistades, venitades ja lõigates. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib iseseisvalt erinevaid ja erineva suurusega ümarvorme ning oskab neid õõnesvormideks muuta. • Oskab edasi anda eseme osade suurusvahetusi,

	<ul style="list-style-type: none"> • Muljub ja näpistab juhendamisel voolimismaterjale. • Vajutab ümarvormi õhemaks, pigistab ja venitab voolimismassi sellele teise kuju andmise eesmärgil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib inimest ja lihtsat tegevust. • Ühendab juhendamisel voolitud detaile omavahel. • Kasutab voolimispulka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad. 	<ul style="list-style-type: none"> • kehaosade asendeid ja lihtsamaid tegevusi. • Voolib loovalt kasutades koos naturile omaste tunnustega ka fantaasia elemente. • Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel.
Joonistamine ja maalimine	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab ümarvorme ning tõmbab sellest erineva suuna ja pikkusega jooni. • Suudab kujutada inimest (nn peajalgne). • Meeldetuletamisel värvib piirjoontes. • Lisab suunamisel ja tähelepanu juhtimisel valmivale esemele iseloomulikke detaile. • Maalib värvilaigu suurendamise teel ümarvormi. • Liigub pintsliga paberil vabalt kogu paberil ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisab joonistustele enda jaoks olulisi või ka oma oskustest lähtuvalt esemele ja nähtusele iseloomulikke detaile. • Ühendab joonistustes kandilisi ja ümaraid kujundeid. • Joonistab tegevust kujutades tegelasi paigalseisvana. • Värvimisel ületab minimaalselt piirjoont. • Maalib guaššvärvidega (ka akvarellide ja pastellidega) soovitud suurusega pinna ning kasutab töös esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. • Katsetab värvide segamist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab joone lihtsa kujuga šabloonile või joonlaua järgi. • Oskab äratuntavalt kujutada soovitud objekti, esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. • Värvib enamasti piirjoont ületamata. • Katsetab värvide segamist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob fantaasiapilte. • Kujutab inimesi ja loomi liikumises. • Kasutab joonistamisel erinevaid kunstivahendeid. • Värvib piirjoont ületamata. • Segab juhendamisel omavahel põhivärve. • Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist. • Annab edasi töö iseloomu ja meeoleolu enda jaoks sobivates toonides, kasutab ka nähtustele ja esemetele iseloomulikke värvusi.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Suunamisel lõikab paberist ribasid ning teeb paberisse 	<ul style="list-style-type: none"> • Lõikab paberist piirjoone järgi lihtsaid kujundeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel kasutab erinevaid materjale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid

	<p>sisselõikeid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kortsutab paberit, rebib paberiribasid ja paberi ribast tükke. • Voldib paberi pooleks. • Katab liimiga kujundi ja juhendamisel asetab selle soovitud pinnale. • Täiendab joonistusi paberist lõigatud detailidega. • Kaunistab (täppide ja joontega) etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid. • Laob õpetaja abiga 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundist pilte (loomi, maju jne). 	<ul style="list-style-type: none"> • Voldib paberi neljaks (juhendamisel voldib lihtsamat looma) • Kortsutab erineva paksusega paberit. • Rebib paberist tükke kahe käe koostööl nii et kõik servad on rebitud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rebib ribasid ja lihtsamaid kujundeid. • Voldib lihtsamaid objekte. • Lõikab paberist piirjoone järgi keerulisemaid kujundeid. 	<p>omavahel sobitada.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lõikab iseseisvalt joone järgi paberist erinevaid kujundeid. • Rebib paberist kujundeid kahe käe koostööl. • Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsamaid objekte. • Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi. • Kasutab jääkmaterjale. • Teeb töid, milleks on vaja lõigata, liimida, töödelda või ühendada väiksemaid detaile.
Digisisu	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).
	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte. • Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb ja jutustab täiskasvanu suunamisel kunstitööst. Suhtub kaaslaste töödese heasoovlikult. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödese heasoovlikult. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab esitleda oma kunstitööd. Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda, arutleda kaaslaste tööde üle. • Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või

	<p>tempel vm) ja juhendamise abil paigutades esemeid spontaanselt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslasega ühistööd. • Enamasti lõpetab alustatud töö. • Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst. • Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi. • Täiskasvanu suunamisel hoiab korrektselt lusikat, pliiatsit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel. • Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös. • Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi. • Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt. • Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid. • Enamasti teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem. • Arutleb nii enda kui ka teise kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult. • Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendeid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks. 	<p>vahendid eseme kaunistamiseks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd. • Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda. • Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
--	---	--	---	--

MUUSIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tärkab huvi muusikamaailma vastu;
2. kogeb kollektiivse muusika tegemise rõõme ja võimalusi;
3. kogeb erinevaid emotsioone läbi muusika ja muusikaliste tegevuste kaudu;
4. oskab muusikat kuulata;
5. oskab muusikaga liikuda ja tantsida;
6. tutvub elementaarsete pillidega ja oskab neid kasutada;
7. oskab kasutada oma häält muusikaliste väljendusvahendite (rütm, helilaad, tempo, dünaamika, tämber) kaudu;
8. musitseerib ja esineb nii üksi kui ka grupis, väljendades ennast vabalt ja loovalt laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
9. areneb esinemisjulgus ja eneseväljendamise läbi muusika.

Põhimõtted

1. Luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest.
2. Julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse.
3. Luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks.
4. Tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.
5. Kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis- sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid.
6. Muusika valdkonda lõimitakse aktiivselt teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega, tehakse koostööd rühmade meeskondadega.

Õpisisu

1. laulmine ja muusika kuulamine;
2. rütm ja muusikalis-rütmiline liikumine;
3. pillimäng.

Valdkond MUUSIKA eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Laulmine ja muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none"> • Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike. • Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha). • Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos. • Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu. • Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas). 	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält. • Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada. • Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi. • Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada. • Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Rütm ja muusikalisk-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak). • Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel. • Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada. • Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes. • Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register). • Esitab õpitud tantsu, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega). • Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule. • Oskab tantsida eakohaseid tantsu üksi ja koos kaaslastega. • Oskab väljendada ennast loovalt muusikalisk-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

			erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.

LIIKUMINE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps

1. tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu, seda nii üksi kui ka grupis;
2. suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
3. mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
4. järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Põhimõtted

1. Luuakse võimalused aktiivseks tegutsemiseks nii üksi kui rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes;
2. Rikastatakse tegevusvõimalusi erinevate arendavate liikumistegevustega;
3. Toetatakse lapse üld- ja peenmotoorika ning kehalise võimekuse arengut läbi erinevate tegevuste ja liikumisviiside, tutvustatakse põhiliikumisi, erinevaid liikumismänge ja spordialasid, tantsu ja rütmikat ning käelisi tegevusi;
4. Last suunatakse kasutama tegevustes ja harjutustes mõlemat kätt, täpsust nõudvates tegevuses domineerivat kätt;
5. Toetatakse lapse liikumisoskuste ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumist nõudvate tegevuste (matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude jms) kaudu;
6. Tähelepanu pööratakse lapse rühile, koordineerimisele, hügieenile ja ohutusele liikumisel.

Õpisisu

1. Liikumisalased üldteadmised - ohutus, terminoloogia, hügieen, oskus kuulata korraldusi, reeglitest kinnipidamine;
2. Põhiliikumised - tehniliselt õigete liikumiste kujundamine, kehaliste võimete arendamine;
3. Liikumismängud - kiiruse, vastupidavuse arendamine; meeskonnatöö õppimine; õpitud oskuste ja teadmiste kinnistamine;
4. Erinevad spordialad - liikumisoskuste arendamine;
5. Tants ja rütmika - rütmi ja koordineerimise arendamine.

Valdkond LIIKUMINE eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Liikumisteadmised	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel. • Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskujut. • Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. • Arvestab kaaslasega aktiivses tegevuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel. • Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge. • Sooritab harjutusi korralduse ja sõnalise seletuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab keskenduda sihipärasele tegevusele ning seda lõpule viia. • Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks. • Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata. • Tunnustab oma edu ning suudab leppida ebaeduga võistlusmängudes. • Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele. • Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängimiseks sobivad paigad ja vahendid.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad). • Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi. • Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid. • Sooritab harjutusi õpetaja 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes. • Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi. • Ronib varbseinal vahelduva sammuga ja täidab lisaülesandeid. • Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes. • Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud. • Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi. • Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

	<p>sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Säilitab liikudes tasakaalu. ● Sooritab harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. ● Hoiab õpetaja abiga oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, rivis. 	<p>ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, (tõuke)rattaga sõitmisel vm).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab harjutusi tehes mõlemat keha poolt. ● Kasutab väikevahendeid aktiivses tegevuses. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. ● Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal). ● Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Oskab sooritada harjutusi õpetaja seletuse järgi ja ise harjutusi ette näidata. ● Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvates tegevuses kasutab domineerivat kätt. ● Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (pallid, linnid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne).
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab erinevaid vahendeid (nt pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt. ● Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsamaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab erinevaid vahendeid (nt pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada). ● Rakendab sihipäraselt sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) mängus. ● Oskab kaotada võistlusmängus, valitseb oma emotsioone nii võidus kui kaotuses. ● Pingutab rühma tegevustes ühise eesmärgi nimel. ● Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. ● Peab kinni kokkulepitud mängureeglites. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt). ● Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades) ja peab kinni kokkulepitud mängureeglites. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu ja peab kinni kokkulepitud mängureeglites. ● Osaleb kombineeritud teatamängudes. ● Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust, jõudu ja osavust arendavaid harjutusi.

Erinevad spordialad	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb. • Oskab kelku vedada ja tõugata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm). • Veab üksi või mitmekesi kelgul kaaslast. • Kelgutab mäest alla, täites erinevaid ülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse. • Laskub mäest kahekesi kelgul • Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi. • Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe). • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides. • Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi. • Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.

DIGIPÄDEVUS

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. oskab teha koostööd teistega;
3. kasutab loogilist mõtlemist;
4. oskab lahendada lihtsamaid probleemülesandeid;
5. kasutab digivahendeid sihipäraselt ja ohutult;
6. oskab algtasemel programmeerida.

Põhimõtted

Digipädevuse saavutamine toimub läbivalt lõimitult kõigi õppevaldkondade oskustega ning praktilised tegevused on integreeritud õppetegevuse projektidesse, üritustesse, õppekäikudesse jms. [DigiCompEdu](#) ?

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. on lapsel võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ning väljendada oma nägemust;
2. ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet;
3. mitmekesistatakse nii grupi kui individuaalset tööd.

Õpisisu

1. info- ja andmekirjaoskus;
2. suhtlus ja koostöö digikeskkonnas;
3. digisisu loomine;
4. digiturvalisus;
5. probleemilahendus digikeskkonnas.

Valdkond DIGIPÄDEVUSED eeldatavad oskused vanuseti				
Alavaldkond	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6-7 aastane
Info otsimine ja haldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb seadme põhinuppe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab täita lihtsat juhist (nt "otsi pilt loomast"). • Suudab teha pildi täiskasvanu abiga. • Tunneb seadme menüüd ja kaustu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada otsingut ja leida lihtsat infot. • Oskab salvestada pilti või videot koos juhendiga. • Oskab leida ja avada enda tehtud faili. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, mida tahab otsida. • Oskab kasutada otsingut ja valida sobivaid sõnu. • Leiab ja vaatab vajalikku info. • Mõtleb, kas info on õige. • Teab, et kõik internetis ei ole päris. • Oskab salvestada pilte, videoid ja faile. • Hoiab oma asjad digiseadmes korras.
Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas			<ul style="list-style-type: none"> • Oskab suhelda digiseadme abil. • Jagab lihtsamaid digivahendeid koos kaaslasega. • Tunneb, et tema tegevus seadmega mõjutab tulemusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab suhelda digiseadme abil ja järgib reegleid. • Teab oma lähedase telefoninumbrit. • Teab, et võõrastega internetis ei suhelda. • Teab, mida ja kellega tohib jagada. • Oskab teha koostööd ja jagada seadet. • Käitub internetis viisakalt • Teab, et minu tegevus jätab jälje.
Digisisu loomine		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab joonistada või teha heli lihtsal viisil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab teha pilte, videoid, heli ja joonistada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab teha pilte, videoid ja heli.

			<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kustutada või muuta oma joonistust. • Oskab teha samm-sammult juhendatud tegevust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab joonistada ja teha lihtsat animatsiooni. • Oskab muuta oma tehtud töid. • Teab, et mina olen oma töö autor. • Järgida juhiseid ja kasutab lihtsat robotikat.
Digiturvalisus		<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb, mis on lubatud ja mis mitte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab seadmeid hoolikalt ja teab ohte. • Tunneb, mis on ohtlik või võõras. • Küsib luba enne kui kedagi pildistab või filmib. • Teab, et teiste kohta ei tohi infot jagada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab digiseadmeid hoolikalt. • Teab, et tundmatuid asju/äppe ei tohi alla laadida ega avada. • Teab, et oma isiklikku infot ei jaga. • Küsib abi, kui midagi on arusaamatu või häiriv. • Teab, et ekraaniaeg peab olema piiratud. • Hoiab head kehahoiakut ja teeb pause. • Teab, et seadmed kasutavad elektrit ja neid ei visata tavaprügisse.
Probleemilahendus digikeskkonnas		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab järgida juhiseid ja kasutada lihtsat seadet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lahendab lihtsaid tõrkeid ja valib sobivaid seadmeid. • Tunneb, millist seadet kasutada. • Oskab kasutada pilti, heli ja joonistust. • Oskab öelda, kas saab hakkama või vajab abi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab avada ja sulgeda äppe. • Oskab kasutada ja sisse/välja lülitada seadmeid. • Teab, et seadmeid peab laadima. • Oskab valida sobiva seadme ülesande jaoks. • Oskab kasutada digivahendeid oma ideede näitamiseks.

				<ul style="list-style-type: none">• Oskab öelda, kas saan hakkama või vajan abi.
--	--	--	--	--

13. ÕPPEKAVA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED, ARENDAmise JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava mõiste

1. Lohkva Lasteaia õppekava (edaspidi õppekava) on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Lasteasutus koostab oma õppekava Alushariduse riikliku õppekava alusel.
2. Lasteasutuse õppekava koostamisest ja arendamisest võtavad osa lasteasutuse pedagoogiline personal, tugispetsialistid kaasates lapsevanemaid.
3. Lasteasutuse õppekava kinnitab lasteasutuse direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Õppekava arendamise ja täiendamise kord

1. Õppekava arendamine:
 - 1) õppekava uuendamine ja täiendamine on pidev protsess, milles osalevad kogu lasteaia pedagoogiline personal;
 - 2) õppekava arendamise aluseks on pedagoogilise personali ettepanekud, mis arutatakse läbi ja võetakse vastu lasteaia pedagoogilise nõukogu koosolekul.
2. Õppekava uuendamise ja täiendamise põhimõtted:
 - 1) õppekavas muudatuste läbiviimine on seotud sisehindamise tulemuste analüüsiga ja parendustegevusega;
 - 2) õppekava muudatusettepanekuid võivad esitada kõik lasteaia töötajad, lapsevanemad ja lasteaia pidaja;
 - 3) õppekavas muudatuste tegemise vajadus tõstatatakse jooksva õppeaasta pedagoogilise nõukogu koosolekul ja/või hoolekogu jooksva õppeaasta koosolekul;
 - 4) muudatusettepanekud antakse pedagoogilise nõukogu koosolekule kooskõlastamiseks;
 - 5) õppekava muudatus fikseeritakse õppenõukogu koosoleku protokollilise otsusena;
 - 6) pedagoogilise nõukogu koosoleku kooskõlastuse tulemusel kinnitab direktor õppekava muudatused.

Lapse arengu hindamise kokkuvõtlik tabel läbi õppeaasta

AEG	TEGEVUS	SISU JA EESMÄRK	DOKUMENT
September	Lapse vaatlus	Esmased tähelepanekud lapse üldoskuste ja arengutaseme kohta	Eliis - lapse isiklik lahter Rühma õppeaasta tegevuskava koostamine
Oktoober	Arengu esmane kirjeldus/ Arengu hindamine ja individuaalne kavandamine Koolieelikutel kontrollitud joonistamise vaatlus	Lapse esmase arengu kokkuvõtte, individuaalsete eesmärkide seadmine/ Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	LAT - kronoloogia Google Workplaces Eliis - IAK, KTK, individuaalse arengu tööplaani projektiplaanides Koolieelikud - kontrollitud joonistamise vaatluse tulemus
November	Pere-/arenguvestlus vanema(te)ga (uued lapsevanemad ja koolieelikute vanemad)	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Arenguvestluste protokollid/memod
Veebruar	Arenguhindamismängu stsenaarium	Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele ning mängu eesmärkide seadmine	Google Workplace (G W) - mängude stsenaariumid
Märts	Lapse arengu (kuni 6-aastased lapsed) ja koolivalmiduse hindamine (6-7-aastastel lastel)	Lapse arengu kirjalik kokkuvõtte, soovitusel	Eliis - lapse arengu kirjalik kokkuvõtte (kuni 6-aastased lapsed)
Aprill	Arenguvestlus vanema(te)ga (kuni 6-aastased lapsed)	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Eliis - arenguvestluste protokoll; koolivalmiduskaart (6-7-aastased lapsed)
Mai	Vajadusel arenguvestlused koolieelikute vanematega	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Eliis - koolivalmiduskaardi kinnitamine
Juuni	Üldkokkuvõtte ja edasiside järgmiseks õppeaastaks	Rühma koondanalüüs ja eesmärgid uueks õppeaastaks	Rühma õppeaasta kokkuvõtte